

De evenementensector na de pandemie: van de drup in de regen?

Martijn Mulder, Onderzoeker Livemuziek, podia en festivals, POPLIVE | Hogeschool Rotterdam, mulde@hr.nl

Drie jaar na het loslaten van de beperkingen als gevolg van de coronapandemie lijkt de evenementensector voor meer en grotere uitdagingen te staan dan tijdens de lockdown. Hoewel de sector relatief goed uit die crisis kwam en al snel weer op (bijna) volle sterkte was, hangen er in het post-coronatijdperk opnieuw donkere wolken boven de sector. Met name het laagdrempelige aanbod staat onder druk. In dit artikel pleit ik voor een aanpak specifiek gericht op dat deel van de sector, om te voorkomen dat (culturele) evenementen in de toekomst een luxeproduct worden.

De pandemie in retrospectief

In het najaar van 2020 schreef ik voor dit tijdschrift een artikel met als titel “Waarom de evenementensector deze crisis overleeft”. Terwijl we op dat moment – zoals we nu weten – nog niet halverwege de lockdown van de evenementensector zaten, die uiteindelijk tot het voorjaar van 2022 zou duren, betoogde ik dat er meerdere signalen waren die hoop boden voor de sector die zo hard getroffen was. Exact vier jaar later schrijf ik op uitnodiging van de redactie opnieuw over de staat van de festival- en evenementensector, die ironisch genoeg in bepaalde opzichten voor grotere uitdagingen lijkt te staan dan in de hoogtijdagen van de pandemie.

Natuurlijk heeft de pandemie diepe sporen getrokken in het evenementenlandschap. Zo bleken lang niet alle organisatoren en (zelfstandig) werkenden in de sector aanspraak te kunnen maken op de steunpakketten vanuit de overheid, moest een organisatie als Mojo Concerts gedwongen afscheid nemen van een substantieel deel van het personeelsbestand en heeft de cultuursector (verenigd in de Taskforce Culturele en Creatieve Sector) tot in de laatste maanden van de lockdown flink moeten lobbyen om de politiek te overtuigen van het belang van evenementen en culturele voorzieningen voor het welzijn van mensen. Tegelijkertijd bleken de signalen die midden in de pandemie hoop gaven voor een goed herstel van de sector, grotendeels betrouwbaar te zijn:

Het herstelvermogen van de leisuresector

“Tijdens een crisis [worden] de gevolgen van die crisis structureel overschat”, schreef ik in 2020 en ook in het geval van de coronapandemie bleek dat te kloppen. Met name in de eerste maanden van de lockdown werd regelmatig de vraag opgeworpen of we ooit nog wel terug zouden keren naar de massale fysieke bijeenkomsten van vóór de pandemie. Congressen die alleen nog maar online zouden zijn; livestream concerten die een reis naar het podium overbodig zouden maken... Het bleek uiteindelijk allemaal niet zo’n vaart te lopen. En hoewel de pandemie natuurlijk een katalysator is geweest van het werken in hybride omgevingen, moeten we terugkijkend concluderen dat een livestream van een concert geen substituut is voor een plek in de Alpha tijdens Lowlands (zie bijv. Mulder & Hitters, 2023). In dit licht is het ook tekenend dat Gården, een organisatie die tijdens corona is opgestart om concerten te livestreamen, in het najaar van 2024 besloot te stoppen. Ook de cijfers onderstrepen de

blijvende waarde van het erbij zijn: de trendlijn van het jaarlijkse (groeiende) aantal kunst- en cultuurevenementen met meer dan 3000 bezoekers tussen 2012 en 2019 werd voortgezet in 2022 en 2023, waar er respectievelijk een groei van 7,7% en 10,7% in evenementen was ten opzichte van 2019 (Oud, 2024).

De aard van de crisis

Het tweede punt van hoop betrof de aard van de crisis: tijdens de pandemie lag het probleem namelijk niet bij de vraag naar of het (potentiële) aanbod aan evenementen, maar puur bij het feit dat er een verbod was uitgevaardigd. De situatie in die tijd had natuurlijk best kunnen resulteren in een afname in vraag en aanbod maar gedurende de pandemie bleek de vraag naar live bijeenkomsten alleen maar groter dan voorheen, en het aantal organisatoren dat er gedurende de lockdown de brui aan gaf, bleek buitengewoon laag. In die omstandigheden is het niet verrassend dat na het opheffen van de beperkingen vanuit de overheid, de sector weer snel kon oprabbelen, met in de eerste fase zelfs een hang naar overcompensatie van al het gemiste, destijds vooral aangeduid als knaldrang.

De weerbaarheid en innovatiekracht van de sector

Vooropgesteld: het feit dat er tijdens de pandemie nauwelijks evenementenorganisatoren failliet zijn gegaan en net zo weinig (grote) evenementen definitief van de kalender zijn verdwenen, is voor het grootste deel te danken aan de coronasteun van de overheid en de coulance die veel gemeenten hebben getoond. Als we echter iets verder kijken dan het financiële aspect, dan zien we verschillende elementen die duiden op een weerbare sector. Binnen het veld van culturele evenementen voerden we gedurende de pandemie verschillende kwalitatieve studies uit onder organisatoren van muziekfestivals (zie bijv. Mulder, 2023b; Mulder & Hitters, 2024). Zo bleek onder andere dat organisatoren tijdens de pandemie een grote verantwoordelijkheid voelden en dat die verder ging dan de verantwoordelijkheid voor de eigen organisatie. Er werden initiatieven ontplooid om ook de rest van het ecosysteem (bijv. artiesten, partners, zzp'ers) steun te bieden en de organisatoren voelden zelfs de behoefte om een voortrekkersrol te spelen binnen de community van (vaste) bezoekers, door het onderhouden van contacten, mensen te steunen en troost te bieden. Meerdere festivals ontplooiden initiatieven die veel verder gingen dan een standaard livestream. Mooie voorbeelden daarvan zijn Roadburn Redux, Qlimax the Source (Q Dance) en MoMo Fabrique (Motel Mozaique) (Mulder, 2023b).

Drie jaar later

Zo'n drie jaar na het heropenen van de evenementensector, kan de vraag beantwoord worden of de sector sterker, wijzer of beter uit die periode van langdurige, gedwongen sluiting is gekomen. Mijn indruk is dat er binnen veel organisaties wel activiteiten zijn ontplooid om de periode van stilstand te benutten om dingen te veranderen. In onze onderzoeken gaven meerdere organisatoren aan hun evenementenaanbod kritisch tegen het licht te hebben gehouden of zelfs herijkt te hebben. Op het niveau van de gehele sector heeft de corona-pauze minder directe invloed gehad, in die zin dat er geen systeemveranderingen hebben plaatsgevonden. Anders gezegd: de sector functioneert nog vrijwel op dezelfde manier als voor de pandemie en kampt nog steeds grotendeels met dezelfde vraagstukken, zoals de ongelijke verdeling van vergoeding van artiesten. Daarnaast is de sector meteen na de pandemie geconfronteerd met nieuwe uitdagingen, zoals personeelstekorten, energiecrisis en kostenstijgingen, waar alle aandacht meteen weer door werd opgeslokt.

Puur afgaand op de eerder in dit artikel genoemde cijfers zouden we kunnen concluderen dat het sinds de coronajaren goed gaat met de evenementensector. Dat beeld moet echter op een aantal punten genuanceerd worden: ten eerste zijn de cijfers niet bij alle soorten evenementen net zo positief als bij de culturele evenementen. Het aantal beurzen in Nederland was in 2022 en 2023 grofweg zo'n 20% minder dan in de jaren voor de pandemie (Respons & CLC Vecta, 2024) en het aantal sportevenementen bleef in de eerste post-pandemiejaren zo'n 10% achter (Respons, 2024). In het geval van de beurzen kan het een rol spelen dat die vaak een grotendeels buitenlands publiek trekken, waardoor die markt minder snel weer op gang kwam. Ten tweede blijkt dat ondanks dat het aantal culturele evenementen toenam in 2023, het aantal bezoekers substantieel (ruim 10%) afnam ten opzichte van het jaar ervoor (Oud, 2024). Ten derde lijkt het sentiment dat binnen de sector leeft een stuk minder positief dan de cijfers doen vermoeden. Zo leven er grote zorgen op het gebied van kosten (NOS Nieuws, 2023), personeel (Eventbranche, 2023), overheidsmaatregelen (Pretwerk, 2024) en extreme weersomstandigheden (Van Vugt, 2023). In het verlengde hiervan kan de hiervoor genoemde afname van het aantal bezoekers in 2023 geïnterpreteerd worden als een logisch gevolg van de uitdagingen die de sector ervaart.

Het is niet ondenkbaar dat 2024 een kanteljaar zal blijken te zijn voor de evenementen- en festivalsector. Een aantal kenmerkende eigenschappen van de sector blijken onder de huidige omstandigheden een zwakte. Evenementen zijn tijdelijke constructies die tot stand komen door netwerkorganisaties waarbij het werk van veel partijen samenkomt. Wanneer de kosten stijgen door bijvoorbeeld inflatie, leidt dat voor evenementen tot een veelvoudige kostenstijging. De prijzen van alle partijen binnen de netwerkorganisatie zullen stijgen wat bij een evenement tot hogere kostentoeename zal leiden dan bij bijvoorbeeld een theater of podium. Daarnaast vindt een groot deel van de evenementen plaats in de publieke ruimte en wordt in veel gevallen een behoorlijke claim op die ruimte gedaan. Als gevolg van zowel de stedelijke verdichting als de toegenomen overheidsmaatregelen (zoals geluids- en stikstofnormen) komt de publieke ruimte als evenemententerrein steeds meer onder druk te staan. Ook lijkt de evenementensector soms gebukt te gaan onder haar eigen succes. De afgelopen decennia is de sector sterk geprofessionaliseerd, een ontwikkeling waarin Nederland een voortrekkersrol heeft gespeeld, maar die professionalisering heeft ook geleid tot een nieuwe standaard, een die voor minder kapitaalkrachtige organisatoren steeds lastiger te realiseren is. Tegelijkertijd stellen bezoekers steeds hogere eisen aan evenementen, zowel wat betreft de (artistieke) inhoud als wat betreft faciliteiten.

Als gevolg van een of meerdere van bovenstaande redenen, kondigden in 2024 onder andere (middel)grote festivals als Bruis Festival, Welcome to the Village, Mañana Mañana, PsyFi, Nacht van de Kaap, Tuckerville en Pleinvrees aan te stoppen. Een nog hardere dobber hebben de gratis festivals. Het aantal vrij toegankelijke festivals dat recent ofwel gestopt is, ofwel de noodklok heeft moeten luiden is talloos. Evenementen als Parkpop, Westerpap en HobNob stopten definitief, Werfpap en Ribs & Blues besloten entree te gaan heffen en onder andere Breda Barst, Appelpop, Metropolis en de Bevrijdingsfestivals gaven aan problemen te hebben om de organisatie financieel rond te krijgen.

Toekomst

Wat betekent dit alles voor de nabije toekomst voor de evenementensector? Aangezien de factoren die op dit moment veel evenementen onder druk zetten niet zullen veranderen op korte termijn, is de kans groot dat de sector verder onder druk komt te staan. En omdat veel evenementen financiële steun krijgen van de lokale overheid, zal ook de korting van 2,5 à 3 miljard euro op de gemeentebudgetten in 2026 de sector verder onder druk zetten. Het risico hierbij is niet alleen een verschraling van het aanbod in het algemeen maar vooral ook het verdwijnen van een specifiek deel van het evenementenaanbod: evenementen die afhankelijk zijn van (lokale) subsidies, die geen of weinig ruimte hebben om de ticketprijzen te verhogen (zoals de gratis festivals) en evenementen die op kwetsbare of binnenstedelijke locaties plaatsvinden. Maar ook voor de middelgrote evenementen – die te klein zijn om uit te blinken in aanbod, zoals de beste artiesten, kunstenaars of sporters, maar te groot zijn om als niche- of boutique-festival te overleven – wordt het lastig om een duurzaam businessmodel te ontwikkelen. Het grote risico daarbij is dat evenementen en festivals een elitefeestje worden, een soort gated communities voor de happy few, zonder de laagdrempeligheid die de evenementen- en festivalsector vanaf het ontstaan gekenmerkt heeft. En daarmee dreigt het gevaar dat een deel van de sector de prijs betaalt voor het succes en de professionalisering van de sector als geheel.

Om het tij te keren voor het meest kwetsbare deel van de sector pleit ik voor beleid en maatregelen om organisatoren te ondersteunen. In mijn onderzoek naar muziekfestivals kwam ik al eerder tot de conclusie dat de popsector uit meerdere, sterk verweven maar toch afzonderlijk functionerende ecosystemen bestaat (Mulder, 2023a). Het ecosysteem van de grote evenementen met supersterren werkt totaal anders dan het minder professionele, lokale/regionale aanbod. Daarbij geldt ook dat het op zich geen probleem is als een ticket voor Lowlands €350 of zelfs €400 euro kost (zolang er genoeg mensen zijn die dat willen betalen). Maar naast een premiumproduct als Lowlands zou er ook genoeg aanbod moeten zijn voor de vele consumenten die niet voor premium willen of kunnen kiezen. In Engeland heeft de vereniging die zich inzet voor het behoud van grassroots venues (Music Venue Trust) in enkele jaren al mooie resultaten geboekt; op soortgelijke wijze zou een belangen- en lobbyvereniging voor gratis, lokale en middelgrote evenementen van grote waarde kunnen zijn voor het gehele evenementenlandschap. Op die manier kan misschien toch nog gewerkt worden aan de structuurverandering die in de jaren van de pandemie uit is gebleven. Want een land waarin alleen nog de creatieve elite kan genieten van evenementen in - voor anderen onneembare - belevenisforten, lijkt mij geen gezond land.

Bronnen

- Eventbranche (2023, 10 februari). Explosieve groei aantal evenementen stagneert, eventbranche in 2023 stabiel. Eventbranche. Geraadpleegd op 7 november 2024 van <https://www.eventbranche.nl/nieuws/explosieve-groei-aantal-evenementen-stagneert-eventbranche-in-2023-stabiel-23193.html>
- Mulder, M. (2023a). I was There! Pop venues and festivals and their value in the ecosystem of live music [proefschrift]. ERMeCC & Creating 010
- Mulder, M. (2023b). Music missionaries. How Dutch music festivals utilised the pandemic to bounce forward. In: Woodward, I., Haynes, J., Berkens, P., Dillane, A. and Golemo, K., *Remaking Culture and Music Spaces: Affects, Infrastructures, Futures*. Routledge
- Mulder, M. & Hitters, E. (2024). Dancing on a Tightrope. *European Journal of Cultural Studies*
- Mulder, M. & Hitters, E. (2023). Constructing the live experience at pop music concerts: A phenomenological, multi-method study of concertgoers. *Music Perception*, 41:1 (36-58)
- NOS Nieuws (2023, 27 juli). Weer miljoenen bezoekers voor poppodia en festivals, maar zorgen om kosten. NOS Nieuws. Geraadpleegd op 13 november 2024 van <https://nos.nl/artikel/2484374-weer-miljoenen-bezoe->

-
- kers-voor-poppodia-en-festivals-maar-zorgen-om-kosten
- Oud, E. P. (2024, 20 januari). Meer festivals en concerten in 2023 maar sector niet zorgenvrij. Respons. Geraadpleegd op 8 november 2024 van https://respons.nl/festivals_en_concerten2023/
- Pretwerk (2024, 19 januari). Organisatoren van evenementen maken zich zorgen over prijsontwikkeling in 2024. Pretwerk. Geraadpleegd op 13 november 2024 van <https://pretwerk.nl/recreatie-actueel/oranisatoren-van-evenementen-maken-zich-zorgen-over-prijsontwikkeling-in-2024/85474/>
- Respons (2024). Kerncijfers Sportevenementen. Respons. Geraadpleegd op 8 november 2024 van <https://monitorsportevenementen.respons.nl/monitor-sportevenementen-2024/kerncijfers-sportevenementen>
- Respons & CLC Vecta (2024). Kerncijfers Beurzen. Respons. Geraadpleegd op 8 november 2024 van <https://monitorbeurzen.respons.nl/cicvecta/kerncijfers-beurzen>
- Van Vugt, J. (2023). Extreem weer? De zomerfestivals zijn op alles voorbereid: 'Wind is de grootste uitdaging'. In Trouw, 2 juni 2023. <https://www.trouw.nl/cultuur-media/extreem-weer-de-zomerfestivals-zijn-op-alles-voorbereid-wind-is-de-grootste-uitdaging~bd2b7858/>